

มาตรการพิเศษทางกฎหมายที่บังคับใช้ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีศุลกากรมีประสิทธิภาพ

กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายภาษีอากรแขนงหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายมหาชนในทางเศรษฐกิจ เนื้อหาในบทบัญญัติของกฎหมายศุลกากรนั้นส่วนใหญ่เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนผู้ประกอบการค้า โดยให้รัฐมีอำนาจควบคุมและจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าหรือสิ่งของที่นำเข้ามาในและส่งออกป็นอกราชอาณาจักร เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายศุลกากรบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายในการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีอำนาจบังคับเหนือเอกชนหรือมีบทบัญญัติที่มีสภาพบังคับ (SANCTION) โดยการกำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายศุลกากร ระบุให้การกระทำที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ หรือระเบียบพิธีการศุลกากรซึ่งกระทบกระเทือนต่อรายได้จากภาษีอากรของรัฐ เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา อันได้แก่ โทษจำคุก โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน กฎหมายศุลกากรจึงมีลักษณะพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความรับผิดและโทษทางอาญา จึงต้องนำบทบัญญัติซึ่งเป็นหลักทั่วไปในภาคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับด้วย ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ว่า "บทบัญญัติในภาคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในกรณีแห่งความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้นจะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น" ฉะนั้น ความผิดอาญาตามบทบัญญัติไว้ในกฎหมายศุลกากรจึงต้องอยู่ภายในบทบังคับของหลักความรับผิดในทางอาญา โดยทั่วไปเป็นพื้นฐาน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเหตุจากลักษณะของความผิดในทางศุลกากรแล้วจะเห็นได้ว่าความผิดตามกฎหมายศุลกากรนั้นจัดเป็นสภาพความผิดทางเทคนิคกล่าวคือ เป็นความผิดประเภทที่เกิดจากข้อห้าม (MALA PROHIBITA) ซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะของความผิดตามกฎหมายอาญาอันจัดเป็นประเภทความผิดอยู่ในตัวเอง (MALA IN SE) โดยมุ่งคุ้มครองความสงบเรียบร้อยในสังคม และรักษาระดับศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น เพื่อความเหมาะสมแก่สภาพและลักษณะแห่งความผิดทั้ง เพื่อให้การใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการบริหารและดำเนินนโยบายด้านภาษีอากรของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายศุลกากรจึงต้องมีบทบัญญัติในทำนองยกเว้นจากหลักความรับผิดในทางอาญาโดยทั่วไปอยู่หลายประการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษ

ของกฎหมายศุลกากรที่แตกต่างไปจากกฎหมายอาญา หากมีบทบัญญัติของกฎหมายศุลกากรยกเว้น
 ในทำนองดังกล่าวโดยชัดแจ้ง ไว้ในกรณีใดก็ย่อมไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา
 ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในตอนท้ายแห่ง มาตรา 17 แล้วว่า ". . . เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้รับบัญญัติ
 ไว้เป็นอย่างอื่น"

กล่าวโดยเฉพาะความรับผิดและ โทษในทางอาญาตามกฎหมายศุลกากรมีข้อแตกต่าง
 จากประมวลกฎหมายอาญา คือ

1. เจตนาในการกระทำผิด

โดยหลักทั่วไปแล้ว บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา
 เว้นแต่จะเข้ากรณีแห่งข้อยกเว้น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 59 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมาย
 อาญาว่า "บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำ
 โดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่
 กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา"

กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิด แม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา นั้น เป็น
 ข้อยกเว้นที่ไม่คำนึงถึงเจตนาในการกระทำผิด หรือสาเหตุแห่งการกระทำผิด แต่คำนึงถึงผลแห่ง
 การกระทำที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ หากตามข้อเท็จจริงมีผลแห่งการกระทำครบองค์ประกอบตามที่
 กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดแล้ว ผู้กระทำที่ก่อให้เกิดผลก็จะต้องรับผิดในทางอาญาสำหรับความผิด
 นั้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกรณีที่ให้บุคคลต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา นี้ เป็นข้อยกเว้น
 จากหลักทั่วไป จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด กล่าวคือ จะต้องมิบทบัญญัติของกฎหมายโดยชัดแจ้งให้
 เห็นเป็นอย่างอื่น มิฉะนั้นแล้ว การที่บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา ก็ย่อมจะต้องมีองค์ประกอบ
 ในเรื่องกระทำโดยเจตนาตามมาตรา 59 วรรค 1 อยู่ด้วยเสมอ

สำหรับบทบัญญัติแห่งความผิดเกี่ยวกับระเบียบพิธีการศุลกากร หรือฐานความผิดในคดี
 ศุลกากรบางเรื่องมีลักษณะที่สลับซับซ้อน หรือคาบเกี่ยว ยากที่จะพิสูจน์ได้แน่ชัดว่าแท้ที่จริงแล้วผู้
 กระทำมีเจตนาหรือไม่อย่างไร แต่เมื่อได้คำนึงถึงหลัก "กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา" แล้ว ผลแห่ง

การกระทำที่เกิดขึ้นและรัฐได้รับความเสียหาย จึงนับว่ามีส่วนชี้ให้เห็นถึงพฤติการณ์ในทางทุจริต ด้วยเหตุนี้ฐานความผิดบางลักษณะที่ยากแก่การพิสูจน์ในเรื่องเจตนา กฎหมายศุลกากรจึงได้บัญญัติ โดยแจ้งชัด ให้ยกเว้นจากหลักทั่วไป กล่าวคือ ให้ผู้กระทำความผิดรับผิดในทางอาญา โดยไม่คำนึงถึง เจตนา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ว่า "การกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2459 นั้น ให้ถือว่าเป็นความผิด โดยมีพิกัดต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนา หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อ หรือหาไม่"

เมื่อได้มีบทบัญญัติยกเว้นไว้โดยแจ้งชัดเช่นนี้แล้ว การกระทำผิดตามมาตรา 27 และ มาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากรดังกล่าว จึงถือผลแห่งการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นความผิดโดย ไม่คำนึงถึงเจตนาในการกระทำผิดตามหลักทั่วไป แต่ทั้งนี้ขอให้ตระหนักระลึกอยู่เสมอว่า เฉพาะ แต่ความผิดตาม 2 มาตราที่ระบุไว้ในมาตรา 16 นี้เท่านั้นที่ไม่ต้องคำนึงถึงเจตนา ส่วนการ กระทำผิดตามมาตราอื่นๆ ในพระราชบัญญัติศุลกากรก็ยังคงต้องมียุติประกอบในเรื่อง เจตนา กระทำผิดตามหลักทั่วไปอยู่ด้วยเสมอ¹

มาตรา 27 ได้แก่ ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร หลีกเลี่ยงอากร ข้อห้าม ข้อจำกัด
 มาตรา 99 ได้แก่ ความผิดฐานล่าแดงเท็จ

อนึ่ง มีข้อน่าสังเกตว่า แม้ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร หลีกเลี่ยงอากร ข้อห้าม ข้อจำกัด ตามมาตรา 27 และความผิดฐานล่าแดงเท็จ ตามมาตรา 99 จะมีมาตรา 16 บัญญัติ ยกเว้นให้รับผิดโดยไม่คำนึงถึงเจตนาก็ตาม แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวนี้ไม่ยกเว้นไปถึงเจตนาพิเศษด้วย คงยกเว้นเฉพาะแต่เจตนาธรรมดาเท่านั้น เนื่องจาก ความผิดตามมาตรา 27 อาจแยกแยะออก ได้หลายฐานความผิด แต่ละฐานเป็นความผิดสมบูรณ์ได้ในตัวเอง เช่น ฐานลักลอบหนีศุลกากร

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 172/2490, 942/2503, 967/2507

ฐานหลักเลียงอากร ฐานหลักเลียงข้อห้าม ข้อจำกัด การนำเข้าหรือส่งออก เป็นต้น โดยเฉพาะความผิดฐานหลักเลียงอากร ต้องกระทำโดยเจตนาจะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จะต้องเสียสำหรับของนั้น ๆ อันเป็นเจตนาพิเศษด้วย จึงจะเป็นความผิด²

2. การลงโทษผู้พยายามกระทำความผิด

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 80 ได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดในชั้นพยายาม รับโทษน้อยกว่าผู้กระทำความผิดสำเร็จ กล่าวคือ ต้องระวางโทษเพียงสองในสามส่วน ของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นแต่ในกรณีที่ เป็นลักษณะความผิดร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้น กระทบกระเทือนถึงความมั่นคงของรัฐเป็นส่วนรวม กฎหมายก็อาจบัญญัติยกเว้น ไปในทางที่ให้ผู้กระทำความผิดในชั้นพยายามต้องรับโทษเท่ากับผู้กระทำความผิดสำเร็จ (เช่น มาตรา 107, 108, 109, 110, และ 128)

สำหรับกฎหมายศุลกากร ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่มีโทษในทางอาญาฉบับหนึ่งก็ได้มีบทบัญญัติยกเว้นหลักการลงโทษผู้พยายามกระทำความผิดอยู่หลายประการ โดยให้ผู้พยายามกระทำความผิดต้องรับโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องจากความผิดในทางภาษีอากรนั้นถือได้ว่าเป็นลักษณะความผิดที่ร้ายแรงและกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของรัฐเป็นส่วนรวม ทั้งเป็นการเอาไรต์เอาเปรียบบุคคลอื่นในสังคมเดียวกัน จึงมีผลในเรื่องกำหนดโทษ เช่นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร หลักเลียงอากร ข้อห้าม ข้อจำกัด ตามมาตรา 27 ความผิดฐานฝ่าฝืนข้อบังคับของอธิบดีกรมศุลกากรเกี่ยวกับการขนถ่ายและบรรทุกสินค้า ณ ที่ทอดเรือภายนอกตาม มาตรา 72 และความผิดฐานขนส่งของผ่านเขตแดนทางบกเข้าในหรือออกนอกราชอาณาจักรนอกทางอนุมัติ ตามมาตรา 5 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

² คำพิพากษาฎีกาที่ 942/2503, 967/2507, 612 - 613/2511, 1181/2517, 448/2513 (ประชุมใหญ่)

ดังนั้น ผู้ใดพยายามกระทำความผิดตามมาตราดังกล่าวนี้ จักต้องรับโทษเท่ากับความผิดสำเร็จ

3. การลงโทษผู้สนับสนุนการกระทำความผิด

ผู้สนับสนุนการกระทำความผิด หมายถึง ผู้ช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ก่อน หรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ซึ่งต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น (มาตรา 86 ประมวลกฎหมายอาญา)

หลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดโทษมากน้อยลดหลั่นกัน ในระหว่างตัวการผู้ใช้, ผู้โฆษณาและผู้สนับสนุนการกระทำความผิด หากข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้กระทำเป็นเพียงผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ไม่ใช่ตัวการ ก็ต้องระวางโทษเพียงสองในสามส่วนของโทษที่ตัวการพึงได้รับ

แต่หลักในเรื่องการลงโทษผู้สนับสนุนดังกล่าวนี้ ประมวลกฎหมายอาญาเองก็ได้มีข้อยกเว้นอยู่หลายมาตรา กล่าวคือ อาจเป็นข้อยกเว้นไปในทางที่ให้ผู้สนับสนุนรับโทษน้อยลงหรือไม่ต้องรับโทษเลย หรือในทางตรงกันข้ามให้ผู้สนับสนุนต้องรับโทษหนักขึ้นกว่าธรรมดา คือให้ได้รับโทษเท่ากับตัวการในความผิดนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งลักษณะความผิดตลอดจนผลเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น มาตรา 106 ให้ผู้สนับสนุนในความผิดลหุโทษไม่ต้องรับโทษ ส่วนมาตรา 111 ให้ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดตามมาตรา 107 ถึงมาตรา 110 ในหมวดว่าด้วยความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น และมาตรา 129 ให้ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดใด ๆ ในหมวดความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น นอกจากมาตราต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีปรากฏอยู่ในมาตรา 314 ที่ให้ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานจับตัวไปเรียกค่าไถ่ตามมาตรา 313 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น เช่นเดียวกัน

ข้อยกเว้นหลักการลงโทษผู้สนับสนุนการกระทำผิดดังกล่าวนี้ ก็ได้มีบัญญัติอยู่ในกฎหมายศุลกากรเช่นเดียวกับข้อยกเว้นหลักการลงโทษผู้พยายามกระทำความผิดที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2 ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ โดยให้ผู้สนับสนุนต้องรับโทษเท่าตัวการ เมื่อพิจารณาจากตัวบทมาตราต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติศุลกากร ซึ่งบัญญัติถึงการกระทำที่เป็นความผิดแล้วจะเห็นได้ว่า ข้อยกเว้นนี้ปรากฏอยู่หลายมาตราด้วยกัน เช่น มาตรา 27, 29, 31, 72, 74, 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และมาตรา 5 ประกอบด้วยมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

มาตรา 27 ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร หลีกเลี่ยงอากร ข้อห้าม ข้อจำกัด

มาตรา 29 ความผิดฐานจัดทำที่ปิดบังหรือที่พราง หรือเครื่องกลอุบายอย่างใด ๆ ขึ้นไว้บนเรือเพื่อลักลอบหนีศุลกากร

มาตรา 31 ความผิดฐานนำหรือยอมให้ผู้อื่นนำ หรือเกี่ยวข้องในการนำลงในหรือออกจากเรือลำใดในทะเล หรือในแม่น้ำลำคลอง ซึ่งของที่ต้องเสียค่าภาษี ของต้องห้ามต้องจำกัด อันอาจเป็นทางแก่การจ้อประโยชน์รายได้ของแผ่นดิน หรือหลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัด

มาตรา 72 ความผิดฐานฝ่าฝืนข้อบังคับของอธิบดีกรมศุลกากรเกี่ยวกับการขนถ่าย และบรรจุทุกสินค้า ณ ที่ทอดเรือภายนอก

มาตรา 74 ความผิดฐานบรรจุทุกสินค้าลงหรือถ่ายสินค้าออก ณ ที่ทอดเรือภายนอก โดยมิได้รับความยินยอมของอธิบดีกรมศุลกากร

มาตรา 99 ฐานล่าแดงเท็จ บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำ หรือจัด หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำ หรือยื่น หรือจัดให้ผู้อื่นยื่น ซึ่งใบขนสินค้า คำสำแดง ใบรับรอง บันทึกเรื่องราวหรือตราสารอย่างอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ หรืออันพระราชบัญญัตินี้บังคับให้กระทำนั้น เป็นความเท็จก็ดี เป็นความไม่บริบูรณ์ก็ดี หรือเป็นความชักพาให้ผิดหลงในรายการใด ๆ ก็ดี . . . ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน"

และมาตรา 5 ประกอบด้วยมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 ความผิดฐานขนส่งของผ่านเขตแดนทางบกเข้าในหรือออกนอกราชอาณาจักรนอกทางอนุมัติ

ในเรื่องผู้พยายามกระทำความผิดและผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามีข้อแตกต่างจากพระราชบัญญัติศุลกากร กล่าวคือ การพยายามกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ

ศุลกากร ได้รับบัญญัติถึงการกระทำในลักษณะที่ยังอยู่ในชั้นพยายามไว้ในตัวบทแห่งความผิดนั้นเอง เช่นเดียวกับผู้สนับสนุน ก็ได้รับบัญญัติถึงลักษณะแห่งการกระทำที่เกี่ยวข้องและอยู่ในข่ายการเป็นผู้สนับสนุนไว้ในตัวบทบัญญัติแห่งความผิดนั้นโดยตรง ดังนั้น หากปรากฏข้อเท็จจริงเข้าองค์ประกอบแห่งการกระทำที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดแล้ว บุคคลนั้นก็ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น โดยไม่ต้องวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำความผิดสำเร็จ หรืออยู่ในชั้นพยายามหรือเป็นแค่ผู้สนับสนุนหรือตัวการ

ส่วนประมวลกฎหมายอาญา เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องนำข้อเท็จจริงที่ได้ความมาวินิจฉัยเองว่าพฤติการณ์ หรือลักษณะแห่งการกระทำ เป็นการกระทำความผิดสำเร็จ หรืออยู่ในชั้นพยายาม หรือเป็นผู้สนับสนุน หรือตัวการอยู่ในข่ายที่จะต้องนำมาพิจารณาด้วย

ข้อแตกต่างที่น่าสังเกตุอีกประการหนึ่ง ระหว่างผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญากับผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร ก็คือ ผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญาต้องเป็นผู้ที่ให้การช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิดเท่านั้น หากกรณีเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกภายหลังที่กระทำความผิดแล้ว ก็ย่อมมิใช่ผู้สนับสนุนตามความหมายในมาตรา 86 แต่อาจเป็นความผิดต่างหากตามมาตรารัฐอื่นได้ ตัวอย่างเช่น ก. กำลังลักทรัพย์ของ ข. อยู่ ขณะที่กำลังจะชนของจากที่ตั้งเดิมของทรัพย์ เห็น ค. ซึ่งเป็นเพื่อนเดินผ่านมา จึงเรียกให้ช่วย ค. เข้ามาช่วย ก. ชนของด้วยในระหว่างนั้น ค. ย่อมมีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนการลักทรัพย์ เพราะเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกก่อนหรือขณะกระทำความผิด แต่หากเป็นกรณีที่การลักทรัพย์ได้สำเร็จเสร็จสิ้นลงแล้ว ก. จึงส่งของที่ลักมาให้ ค. ช่วยถือเพื่อนำไปส่งที่บ้าน ค. ย่อมไม่มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนการลักทรัพย์ เพราะกรณีเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกภายหลังการกระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตาม หากพฤติการณ์ดังกล่าวของ ค. เข้าองค์ประกอบแห่งความผิดตามมาตรารัฐอื่นแล้ว ค. ย่อมมีความผิดต่างหากตามมาตรานั้น ๆ เช่น ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ค. ย่อมมีความผิดฐานรับของโจรตามมาตรา 357 เนื่องจากเป็นการช่วยพาเอาไปเสียซึ่งทรัพย์อันได้มาโดยการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์

แต่สำหรับผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร นอกจากจะหมายถึง เป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อน หรือขณะกระทำผิดแล้วยัง หมายรวมถึงเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกภายหลังการกระทำผิดด้วย ทั้งจะต้องรับโทษ เท่ากับตัวการในความผิดนั้น ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ดังกล่าว เช่น

มาตรา 27 ผู้ใดนำ หรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี . . . หรือให้ที่อาศัยเก็บ หรือเก็บ หรือซ่อนของเช่นว่านี้ . . . สำหรับความผิดครั้งหนึ่ง ๆ ให้รับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวม ค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

หรือมาตรา 5 วรรค 3 ประกอบด้วยมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

ห้ามมิให้ผู้ใดช่วยเหลือการขนส่งอันต้องห้ามดังกล่าวแล้ว หรือเก็บ หรือซ่อน หรือยินยอม ให้เก็บหรือซ่อน หรือจัดให้เก็บ หรือซ่อนของใด ๆ โดยรู้อยู่แล้วว่าของนั้น ๆ ได้ส่งโดยฝ่าฝืน ข้อห้ามดังกล่าวแล้ว

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 . . .

บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเห็นได้ชัดแจ้งว่าเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกภายหลังการ กระทำความผิด

4. ผู้ที่มีได้เป็นผู้กระทำความผิดอาจต้องรับผิดในทางแพ่งชำระค่าปรับหรือเบี้ยปรับได้

ในกฎหมายศุลกากรได้กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดไว้ 3 สถานด้วยกันคือ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิ้น แต่บุคคลอื่น ๆ แม้มิได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิด หรือมีส่วนร่วมรู้เห็นใน การกระทำความผิด ก็อาจต้องรับผิดทางแพ่งชำระค่าปรับได้ แต่บุคคลอื่น ๆ ดังกล่าวนี้นี้ จะต้อง เป็นผู้ที่ถูกกฎหมายได้ระบุนฐานะไว้แน่ชัด โดยพิจารณาถึงความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการนั้น ๆ เป็นต้นว่า ให้บุคคลที่อยู่ในฐานะตัวการต้องมีส่วนรับผิดในเรื่องค่าปรับของตัวแทนด้วย ดังที่บัญญัติ ไว้ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ว่า

ในกรณีที่ตัวแทนถูกศาลพิพากษาให้ปรับ เพราะได้กระทำการใด ๆ ที่เป็นการผิดฐานทำ หรือยื่นคำล่าแดงหรือบันทึกเรื่องราวหรือเอกสาร ซึ่งเป็นความเท็จหรือเป็นความไม่บริสุทธิ์ หรือ เป็นความชักพาให้ผิดหลงในรายการใด หรือฐานหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงด้วยประการใด ๆ บรรดาการเสียอากรตามจำนวนที่ควรต้องเสีย หรือการกักตุนหรือการห้ามนั้น ตัวการจะต้องรับผิดชอบ ในทางแพ่งใช้ค่าปรับนั้น โดยมีพนักงานต้องคำนึงว่าตัวแทนจะสามารถชำระค่าปรับนั้นได้หรือไม่ หรือ มีพนักงานต้องคำนึงว่าตัวแทน ได้ถูกจำแทนค่าปรับนั้นแล้วหรือไม่

นอกจากจะให้ตัวการร่วมรับผิดชอบในค่าปรับของตัวแทน ตามมาตรา 15 แล้ว ยังให้ เจ้าของเรือต้องร่วมรับผิดชอบในการใช้เบี้ยปรับ ซึ่งได้ลงโทษนายเรือ หรือให้เจ้าของหรือเจ้าสำนัก ใด ๆ จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าปรับ ซึ่งได้ลงโทษปรับตัวแทนหรือผู้ประกอบการที่นั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ตามมาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งบัญญัติว่า

เจ้าของเรือจะต้องรับผิดชอบในทางแพ่งในการใช้เบี้ยปรับ ซึ่งได้ลงโทษปรับนายเรือสำหรับ ความผิดใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติศุลกากร) และโดยทำนองเดียวกัน เจ้าของหรือเจ้าสำนักใด ๆ จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าปรับซึ่งได้ลงโทษปรับตัวแทน หรือผู้ประกอบการที่นั้น ๆ ซึ่งกระทำการแทนตน หรือควบคุมดูแลผลประโยชน์ของตนนั้น

เกี่ยวกับความรับผิดชอบในเรื่องค่าปรับของบุคคลภายนอกตามมาตรา 15 และมาตรา 105 ดังกล่าว มีข้อสังเกตที่ควรนำมาพิจารณา ดังนี้

(1) บุคคลภายนอกที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องค่าปรับ กฎหมายได้จำกัด เฉพาะตัวบุคคลและฐานความผิด

(2) สำหรับตัวบุคคลผู้กระทำความผิดโดยตรง ได้แก่ตัวแทน นายเรือ หรือผู้ประกอบการ ที่เมื่อได้ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับแล้ว นับเป็นโทษอาญา ฉะนั้น หากตัวแทน นายเรือ หรือ ผู้ประกอบการที่ไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาก็ต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือถูกกักขังแทนค่าปรับ อันเป็นวิธีการบังคับจำเลยในเรื่องโทษปรับตามมาตรา 29 ประมวลกฎหมายอาญาดังที่ได้กล่าว มาแล้ว แต่สำหรับความรับผิดชอบในเรื่องค่าปรับของตัวการ ของเจ้าของเรือ ของเจ้าของหรือ เจ้าสำนักใด ๆ นั้น กฎหมายได้บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดแล้วว่าให้เป็นความผิดในทางแพ่งจึงมิใช่โทษ ในทางอาญา ฉะนั้นหากบุคคลเหล่านั้นไม่ยินยอมชำระค่าปรับจะใช้วิธีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือ

กักขังแทนค่าปรับตามมาตรา 29 บังคับแก่บุคคลเหล่านี้มิได้ต้องดำเนินการฟ้องร้องเพื่อบังคับคดีในทางแพ่งเท่านั้น

(3) ความรับผิดในเรื่องค่าปรับของตัวการ เจ้าของเรือ เจ้าของหรือเจ้าสำนักใด ๆ นั้น มีลักษณะเป็นหนี้ร่วมกับจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉะนั้น บุคคลดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบชำระค่าปรับร่วมกับจำเลยจนครบถ้วน จะอ้างว่าจำเลยผู้กระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาให้ปรับนั้นสามารถที่จะชำระค่าปรับได้เอง โดยลำพัง หรือจำเลยมีทรัพย์สินที่จะให้ยึดเพื่อชำระค่าปรับได้จึงให้ไปบังคับเอากับจำเลยก่อน เช่นนี้ อ้างไม่ได้

(4) บุคคลภายนอกดังกล่าวนี้จะหลุดพ้นจากความรับผิดในเรื่องค่าปรับที่จำเลยถูกศาลพิพากษาให้ต้องชำระก็ต่อเมื่อจำเลยได้ชำระค่าปรับนั้นต่อศาลตามมาตรา 28 หรือจำเลยอุทธรณ์ทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามมาตรา 29 จนครบถ้วนจริง ๆ แล้วเท่านั้น หากเป็นกรณีที่จำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับ และไม่มีทรัพย์สินให้ยึดใช้ค่าปรับได้แล้ว ถูกศาลสั่งให้กักขังแทนค่าปรับซึ่งมาตรา 30 ให้ถืออัตราเจ็ดสิบบาทต่อหนึ่งวัน ก็จะเอาจำนวนวันที่จำเลยถูกกักขังแทนค่าปรับมาหักจากจำนวนค่าปรับที่ต้องชำระเพื่อให้บุคคลภายนอกรับผิดในเรื่องค่าปรับน้อยลง หรือพ้นความรับผิดในเรื่องค่าปรับไม่ได้³ กล่าวคือ การกักขังจำเลยแทนค่าปรับเป็นเรื่องเฉพาะตัวของจำเลยเท่านั้น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ว่า ห้ามกักขังจำเลยเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังจำเลยแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้ อันเป็นวิธีการบังคับจำเลยเกี่ยวกับโทษปรับ ซึ่งเป็นโทษในทางอาญา จึงไม่มีผลต่อกรณีความรับผิดในเรื่องค่าปรับของบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นความรับผิดในทางแพ่ง และแม้จำเลยจะถูกกักขังแทนค่าปรับจนครบถ้วนจำนวนค่าปรับแล้ว ซึ่งทำให้จำเลยหลุดพ้นจากโทษปรับไป แต่บุคคลภายนอกก็ยังไม่หลุดพ้นในค่าปรับนั้น หรือในกรณีที่จำเลยถูกกักขังแทนค่าปรับเต็มที่จะครบกำหนดสองปี เมื่อคิดจำนวนวันที่ถูกกักขังหักค่าปรับแล้วก็ยังไม่ครบถ้วนซึ่งศาลจะกักขังจำเลยต่อไปไม่ได้ ต้องปล่อยตัวไป บุคคลภายนอกก็ยังไม่หลุดพ้นในเรื่องค่าปรับเต็มจำนวนเช่นกัน

³ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์. คำบรรยายกฎหมายศุลกากร, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์, 2522 หน้า 19.

5. การริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินก็เป็นโทษในทางอาญาอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับโทษปรับซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติหลักและวิธีการอยู่ในมาตรา 32 ถึงมาตรา 37 และศาลเท่านั้นเป็นผู้สั่งหรือพิพากษาให้ริบ และทรัพย์สินที่ศาลสั่งหรือพิพากษาให้ริบนั้นให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้ (มาตรา 35)

มาตรา 33 ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า "ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วยคือ

- (1) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือ
 - (2) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด
- เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ซึ่งมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด"

การริบทรัพย์สินตาม (1) และ (2) ของมาตรา 33 นี้ ไม่ถือว่าเป็นการริบทรัพย์สินโดยเด็ดขาด แต่ถือเป็นดุลพินิจของศาลในการริบ ศาลจะสั่งริบหรือไม่ริบก็ได้ ทั้งนี้ แล้วแต่ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลจะพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไปว่า สมควรที่จะริบหรือไม่ และกรณีจะต้องปรากฏคำขอให้ริบทรัพย์สินดังกล่าวไว้ในท้ายฟ้องของโจทก์ด้วย กล่าวคือ โจทก์จะต้องมีคำขอท้ายฟ้องให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่เข้าข่ายอันพึงต้องริบตามมาตรานี้ ศาลจึงจะสั่งให้ริบได้ ซึ่งเป็นเรื่องพิพากษาหรือสั่ง ไม่เกินคำขอ

ปัญหาอยู่ที่ว่าข้อความ "นอกจากศาลจะมีอำนาจตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย" มีความหมายเพียงใด ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับมาตรา 17 ที่ให้ใช้บทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญาบังคับแก่กรณีแห่งความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นด้วยแล้ว เห็นว่ากรณีนี้่าจะมีความหมายว่า

- (1) ถ้ากฎหมายอื่น หรือพระราชบัญญัติใดได้บัญญัติความผิดในทางอาญาไว้ แต่ไม่ได้บัญญัติในเรื่องโทษริบทรัพย์สินไว้เลยก็ย่อมที่จะนำมาตรา 33 ในประมวลกฎหมายอาญามา ริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับความผิดนั้น ๆ ได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักในมาตรา 17

(2) ถ้ากฎหมายอื่น หรือพระราชบัญญัติใด ได้บัญญัติความผิดในทางอาญาไว้และได้มีบัญญัติในเรื่องโทษริบทรัพย์สินไว้เฉพาะแต่เพียงบางมาตรา หรือบางฐานความผิดเท่านั้น ก็ย่อมที่จะนำมาตรา 33 นี้ เป็นหลักทั่วไปในการริบทรัพย์สินสำหรับกรณีที่นอกเหนือไปจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะนั้นได้ เนื่องจากกรณีไม่ถือว่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัตินั้น ๆ ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้วในเรื่องโทษริบทรัพย์สิน จึงจะนำหลักทั่วไปในมาตรา 33 ไปใช้ไม่ได้

ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติศุลกากรได้บัญญัติในเรื่อง โทษริบทรัพย์สินไว้หลายมาตรา แต่ความผิดฐานรับซื้อของหนีภาษีตามมาตรา 27 ทวิ มิได้มีบทกำหนดโทษริบทรัพย์สินไว้โดยเฉพาะแต่ประการใด ศาลก็ย่อมจะใช้มาตรา 33 อันเป็นหลักทั่วไปสั่งริบของหนีภาษีที่เกี่ยวข้องกับความผิดตามมาตรา 27 ทวิได้

(3) หากเป็นกรณีที่กฎหมายอื่นหรือพระราชบัญญัติใดได้บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดว่าไม่ให้เป็นหลักทั่วไปในเรื่องการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับแล้ว จึงต้องเป็นไปตามนั้น เพราะถือว่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัตินั้น ได้บัญญัติไว้ให้เห็นเป็นอย่างอื่นตามมาตรา 17 ตอนท้ายแล้ว สำหรับกฎหมายศุลกากรเมื่อได้ศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะพบว่ามิมีบทบัญญัติในเรื่องโทษริบทรัพย์สินไว้รวมทั้งสิ้น 13 มาตรา ซึ่งเป็นของอันเนื่องด้วยความผิดต่าง ๆ และถือได้ว่าเป็นของอันพึงต้องริบตามกฎหมายศุลกากร

ของอันพึงต้องริบตามกฎหมายศุลกากร มีดังต่อไปนี้

(1) ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ให้ริบเสียสิ้น ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482

(2) เรือที่อยู่ในเขตท่าและมีสินค้าในเรือ และภายหลังมาปรากฏว่า เรือลำนั้นเบาลอยตัวขึ้น หรือมีแต่อับเฉา และนายเรือไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าได้ขนสินค้าขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้ริบตัวเรื่อนั้นไว้ก็ได้ตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

(3) เรือลำใดมีของเป็นหีบห่อ ซึ่งมีขนาดหรือลักษณะขัดต่อบทพระราชบัญญัตินี้ หรือบทกฎหมาย หรือประกาศอื่น ให้ริบของนั้นเสีย ตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

(4) เรือชนิดใด ๆ อันมีระวางบรรทุกไม่เกินสองร้อยห้าสิบตันก็ดี รถ เกรียน ยานพาหนะ หีบ หรือภาชนะอื่นใดก็ดี หากใช้ในการย้ายถอน ช้อนเร็น หรือขนของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือที่ต้องจำกัดหรือต้องห้าม ให้ริบเสียสิ้น ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร

พ.ศ. 2469 และถ้ามีของอื่นรวมอยู่ในหีบห่อ หรือภาชนะอื่น หรือในรถ เกวียน ยานพาหนะ อื่นปรากฏว่ามีของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือที่ต้องจำกัด หรือต้องห้ามนั้นด้วย ก็ให้รับของนั้น เสียด้วยดุษฎีกัน

(5) ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดอันเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกโดยทาง ไปรษณีย์ให้รับตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482

(6) หีบห่อที่ประสงค์จะส่งออกไปกับเรือลำใด ถ้านายเรือลำนั้นรายงานว่า ไม่รู้ว่า ภายใต้อหีบห่อดังกล่าวนั้นมีของสิ่งใดบ้าง เมื่อพนักงานศุลกากรสั่งให้เปิดหีบห่อนั้นออกตรวจดู ปรากฏว่า ใต้อหีบห่อนั้นมีของซึ่งต้องห้ามมิให้นำเข้ามา ก็ให้รับของนั้นไว้ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2469

(7) ของใด ซึ่งได้ทำทัณฑ์บน หรือให้ประกันไว้ว่าจะส่งออกโดยเรือลำใดมิได้นำลงบรรทุก ให้เสร็จก่อนเรือลำนั้นออก ก็ให้รับของนั้นไว้ตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 (เว้นแต่จะได้แจ้ง เหตุที่มีได้นำลงบรรทุกนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในทันทีภายหลังที่เรือนั้นออกเพื่อพนักงาน จะได้รับรองการบรรทุกขาด)

(8) ของใด ที่ขอคืน หรือได้อนุญาตคืนค่าภาษีแล้วได้บรรทุกลงเรือ หรือนำไปยัง ทำเนียบท่าเรือ ท่าเทียบเรือ หรือที่อื่นเพื่อส่งออกไป และพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าของนั้น ไม่ตรงตามใบขนสินค้า ใบฉีบบรรทุกสินค้า คำร้องขอหรือเอกสารอื่นก็ดี หรือถ้าคำร้องขออันเกี่ยวแก่ ของนั้น ปรากฏว่าเป็นการทุจริตด้วยประการใดก็ดี ให้รับของนั้นเสียสิ้น กับทั้งหีบห่อและของ สิ่งอื่นที่อยู่ในหีบห่อนั้นด้วยตามมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

(9) เรือลำใดบรรทุกสินค้าลง หรือถ่ายสินค้าออก ณ ที่ทอดเรือภายนอกใด ๆ ก็ดี หรือ ณ ที่แห่งใด ๆ อันมิได้อนุมัติก็ดี โดยมีได้รับความยินยอมของอธิบดี บรรดาสินค้าที่ได้บรรทุกลง หรือขนขึ้น หรือวางหรือเหลืออยู่ในเรือนั้น ให้รับเสียตามมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

(10) บรรดาของที่เก็บในคลังสินค้านั้น ต้องเก็บไว้ในหีบห่อเดิมตามที่นำเข้ามา เว้นแต่ของซึ่งเมื่อได้ขนขึ้นแล้วได้รับอนุญาตให้ย้ายหีบห่อได้ ณ ทำเนียบท่าเรือ หรืออนุญาตให้ เอาเข้ารวม ให้เลือกคัด ให้แบ่งแยกกอง ให้บรรจุหรือกลับบรรจุในคลังสินค้า ในกรณีเช่นนี้ ให้ เก็บของนั้นไว้ในหีบห่อตามที่เป็นอยู่เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จตราายการนั้น และถ้าของนั้นมีได้เก็บไว้ ดังกล่าวนั้นก็ดี หรือถ้าในภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงท่าลงแก่ของ หรือหีบห่อที่เก็บไว้เช่นนั้นก็ดี เปลี่ยนแปลงในการบรรจุเข้าหีบห่อในคลังสินค้า หรือเปลี่ยนแปลงเครื่องหมายและเลขหมายหีบห่อ

ก็ดี หรือถ้าได้ขนย้ายไปจากห้องในคลังสินค้าซึ่งได้เก็บไว้ นั่นก็ดี หากมิได้ทำต่อหน้า และได้อนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ไซริ ของและหีบห่อ นั้นให้ริบเสียตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 (เว้นแต่จะเป็นไปเพื่อส่งมอบตามใบอนุญาต หรือคำสั่ง หรืออำนาจ อันถูกต้องสำหรับการนั้น)

(11) ของใดที่ได้ยื่นใบขนเพื่อเก็บในคลังสินค้า มิได้เก็บให้ถูกต้องตามใบขนก็ดี หรือเมื่อได้เก็บไว้ในคลังสินค้าแล้วได้ซ่อนเร้น หรือย้ายขนไปจากคลังสินค้าด้วยประการใด ๆ หรือได้ริบออกจากหีบห่อ หรือย้ายจากหีบห่ออันหนึ่ง ไปบรรจุในหีบห่ออีกอันหนึ่ง หรือทำด้วยประการอื่นใดก็ดี เพื่อที่จะขน ย้าย หรือซ่อนเร้นโดยมิชอบด้วยกฎหมายไซริ ก็ให้ริบของนั้นเสียตามมาตรา 92 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

(12) ถ้าในเวลาใดเวลาหนึ่ง ปรากฏว่าของในคลังสินค้ามีปริมาณน้อยลงกว่าที่จดไว้ในใบขนสินค้าเดิม เมื่อนำของนั้น เข้าเก็บและปริมาณที่ต่างกันนี้ ไม่มีเหตุผลปรากฏในบันทึกของพนักงานก็ดี หรือไม่ปรากฏในเหตุที่อธิบดีหากได้เห็นสมควรอนุญาตมิให้ต้องคิดค่าภาระติดพันนั้นก็ดี ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ให้ถือว่าของตามปริมาณที่ต่างกันอันแสดงเหตุมิได้นั้น เป็นของที่ย้ายขนไปโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงาน และของนั้นให้ริบเสียตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482

(13) ของทั้งปวงอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 ในเรื่องเกี่ยวกับการขนส่งของหรือพยายามขนส่งของตามทางใด ๆ นอกจากทางอนุมัติหรือในเวลาใด ๆ นอกจากเวลาที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ริบเสียสิ้นตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

ของอันพึงต้องริบตามกฎหมายศุลกากรทั้ง 13 มาตราดังกล่าวนี้เป็นโทษในเรื่องการริบทรัพย์สินตามที่กฎหมายอื่น ได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกรณีให้ริบทรัพย์สิน โดยเหตุผลและหลักเกณฑ์ที่นอกเหนือไปจากบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา และศาลย่อมมีอำนาจสั่งริบได้ตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้โดยเจาพะนั้น

เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว อาจแยกแยะได้ว่า โทษริบทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากรนั้น มีข้อแตกต่างจากหลักทั่วไปในเรื่องโทษริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาอยู่หลายประการ ดังนี้

(1) ลักษณะของการริบ การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามีทั้งการริบทรัพย์สิน โดยเด็ดขาดตามมาตรา 32 และมาตรา 34 กับการริบทรัพย์สินโดยดุลพินิจตามมาตรา 33 แต่ สำหรับการริบทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากรอันเป็นกฎหมายเฉพาะ เมื่อกฎหมายได้บัญญัติไว้โดยตรง ว่าให้ริบแล้วก็เป็นกรการริบทรัพย์สิน โดยเด็ดขาด ศาลย่อมสั่งริบได้โดยไม่ต้องใช้ดุลพินิจ⁴

(2) โทษริบทรัพย์สินกับเจตนาในการกระทำความผิด หลักในเรื่องการริบทรัพย์สินมี อยู่ว่า เจ้าของแท้จริงแห่งทรัพย์สินที่เข้าข่ายต้องถูกริบนั้น จะต้องเป็นผู้กระทำความผิดเอง โดยตรง หรืออย่างน้อยก็ต้องรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดนั้น อันแสดงถึงเจตนาในการกระทำ ความผิด ถ้าข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าเจ้าของแท้จริงมีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำผิด ศาลก็จะสั่ง ริบทรัพย์สินนั้นไม่ได้

แต่หลักดังกล่าวนี้ บางกรณีก็มีข้อยกเว้น เช่นในกรณีที่เป็นทรัพย์สินที่ผิดกฎหมายโดยสภาพ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ประมวลกฎหมายอาญา หรือในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด โดยไม่คำนึงถึงเจตนาและความผิดนั้น ๆ มีโทษริบทรัพย์สินอยู่ด้วย ดังเช่นในกฎหมายศุลกากรซึ่ง เราได้ศึกษามาแล้วว่าความผิดตามมาตรา 27, 36, 96, และ 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 นั้น แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด และของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิด ตามมาตรา 27 ได้มีมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 บัญญัติโทษ ให้ริบเสียสิ้น ฉะนั้น ของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรานี้ แม้เจ้าของแท้จริงจะมีได้รู้เห็นเป็นใจ ในการกระทำความผิด ศาลก็สั่งริบได้⁵

แต่การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 33 และมาตรา 34 ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดไม่ได้

อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติศุลกากรมาตราอื่น ๆ ซึ่งมีใช้มาตรา 17 แล้ว ข้อเท็จจริงต้องปรากฏว่า เจ้าของที่แท้จริงร่วมกระทำผิดด้วย หรือ ร่วมรู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดด้วย จึงจะริบได้ เนื่องจากความผิดตามมาตราอื่น ๆ มิได้ยกเว้น

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 119/2482

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 347/2490

หลักเจตนาแต่ประการใด ฉะนั้น เจ้าของแท้จริงต้องมีเจตนาร่วมกระทำผิดด้วย จึงจะริบได้ หากไม่รู้เห็นเป็นใจด้วยในความผิดศาลก็สั่งริบไม่ได้^๑

(3) วิธีการที่ทรัพย์สินอันพึงริบตกเป็นของแผ่นดิน ตามประมวลกฎหมายอาญาทรัพย์สินใดที่เข้าข่ายจะต้องถูกริบนั้น จะต้องมีการพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ริบทรัพย์สินนั้นเสียก่อนซึ่งจะต้องปรากฏข้อความว่าให้ริบทรัพย์สินนั้นไว้ในคำพิพากษา หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ทรัพย์สินนั้นจึงจะตกเป็นของแผ่นดิน โดยผลของคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น แต่สำหรับกฎหมายศุลกากร นอกจากวิธีการดังกล่าวแล้ว ยังมีวิธีการที่ทรัพย์สินอันพึงริบตกเป็นของแผ่นดิน โดยผลของกฎหมายอีกด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ว่า

สิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติศุลกากร) พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจยึดในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ก็ได้

สิ่งที่ยึดไว้ นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนดหกสิบวัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำผิด สามสิบวันสำหรับสิ่งอื่นนับแต่วันที่ยึด ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของและให้ตกเป็นของแผ่นดิน

มีข้อสังเกตว่า ทรัพย์สินที่ยึดไว้และจะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 นี้จะต้องเป็นสิ่งใด ๆ อันจะพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากรเท่านั้น ซึ่งได้แก่ของอันพึงต้องริบทั้ง 13 มาตราที่กล่าวมาแล้ว แต่ถ้าเป็นสิ่งอันพึงต้องริบตามกฎหมายอื่น เช่นตามประมวลกฎหมายอาญาแม้จะยึดไว้นานเท่าใด ก็ไม่มีทางที่จะตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายได้ ต้องนำคดีมาฟ้องศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ริบเสียก่อน จึงจะตกเป็นของแผ่นดินได้

ตัวอย่าง ของอันเนื่องด้วยความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรตามมาตรา 27 ซึ่งได้แก่บรรดาสินค้าหนีภาษี หรือยานพาหนะที่ใช้ในการขนของหนีภาษี ตามมาตรา 32 เป็นของอันพึงต้อง

^๑ คำพิพากษาฎีกาที่ 274/2481

ริบตามพระราชบัญญัติศุลกากร หากเจ้าหน้าที่ได้ยึดไว้ในข้อหาดังกล่าวจนครบกำหนด 30 วัน หรือ 60 วัน ตามลำดับแล้วแต่กรณีนับแต่วันที่ยึดแล้ว ไม่ปรากฏว่าเจ้าของผู้มีสิทธิมายื่นคำร้องแสดงสิทธิ และเรียกเอาของกลางที่ยึดไว้ดังกล่าวยอมถือเป็นสิ่งไม่มีเจ้าของและตกเป็นของแผ่นดิน โดยผลของกฎหมายมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

แต่หากเป็นกรณีที่ยึดสินค้าหรือยานพาหนะที่ใช้บรรทุกสินค้าขึ้นไว้เป็นของกลางในข้อหา รับซื้อของหนีภาษีตามมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 แล้ว สินค้าหรือยานพาหนะนั้นยอมมิใช่ของอันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากร ฉะนั้น แม้จะยึดไว้นานสักเพียงใดก็ตาม ก็ไม่มีทางตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมายได้ต้องนำคดีมาฟ้องศาล เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการสั่งริบตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญา⁷

อย่างไรก็ตาม สำหรับในทางปฏิบัติแล้ว หากมีการจับของลักลอบหนีศุลกากรขึ้นไม่ว่าเหตุจะเป็นในเขตท้องที่ใด บริเวณชายแดน หรือตัวเมือง หรือในเขตท้องที่กรุงเทพมหานครก็ตามแต่ ในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่มักจะต้องตั้งข้อหาลักลอบหนีศุลกากรอันเป็นบทหนักกว่าข้อหา รับซื้อของหนีภาษีไว้ก่อนเสมอ หรือไม่ก็ตั้งทั้ง 2 ข้อหาควบคู่กันไป ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ของกลางที่ตรวจพบและยึดได้หรือยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดเหล่านี้ กลายเป็นของอันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากรไปและเมื่อเป็นของอันพึงต้องริบตามพระราชบัญญัติศุลกากรแล้ว ก็สามารถที่จะตกเป็นของแผ่นดินโดยอายุความตามผลของกฎหมายมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และแม้ในภายหลังข้อเท็จจริงจะปรากฏว่า การกระทำของผู้ต่อนั้น กรณีเป็นเพียงความผิดฐาน รับซื้อของหนีภาษีก็ตาม เนื่องจากในขณะจับกุมและตั้งข้อหาขึ้นนั้น ข้อเท็จจริงยังไม่ปรากฏแน่ชัด จึงต้องตั้งข้อหาให้เป็นประโยชน์แก่รูปคดีไว้ก่อน แต่การที่ของกลางจะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 ดังกล่าวได้ จะต้องเป็นกรณีที่ไม่มีฟ้องคดีอาญาต่อศาลเท่านั้น เพราะหากมีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้วถึงแม้จะเกิน 30 วันหรือ 60 วัน แล้วแต่กรณี ย่อมอยู่ในอำนาจของศาลที่จะให้ริบ

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 531/2510, 1260/2512 (ประชุมใหญ่)

หรือไม่ริบของกลางตามมาตรา 32⁸ และหากศาลพิพากษาให้ริบของกลาง เจ้าของมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนของกลางได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 36 อย่างไรก็ตาม การที่ศาลจะพิพากษาให้ริบของกลางหรือไม่นั้น จะต้องปรากฏว่าโจทก์มีคำขอให้ริบของกลางด้วย⁹

(4) การตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาด และการตกเป็นของแผ่นดินโดยมีเงื่อนไข ผลในทางกฎหมายของทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินโดยมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 นั้น กฎหมายให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เจ้าของ เพราะฉะนั้น ย่อมตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาด และอัตโนมัติ เมื่อครบกำหนดเวลาตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยปราศจากข้อพิสูจน์ใด ๆ อีกต่อไป ทั้งพ้นจากการเรียกร้องเอาของผู้ใดทั้งสิ้น เจ้าของเดิมย่อมหลุดจากสิทธิในกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินนั้นไปโดยผลของกฎหมาย ซึ่งนับได้ว่าเป็นอายุความเสียสิทธิ์ที่ค่อนข้างจะเป็นระยะเวลาอันสั้น ส่วนการตกเป็นของแผ่นดินโดยผลแห่งคำพิพากษาของศาลที่สั่งให้ริบนั้นตามมาตรา 36 ประมวลกฎหมายอาญา หากปรากฏในภายหลัง โดยคำเสนอของเจ้าของแท้จริงว่าผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำผิด ก็ให้ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินโดยผลแห่งคำพิพากษาของศาลที่สั่งให้ริบ จึงมิใช่เป็นการตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาด แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำผิดจะร้องขอคืน ได้ภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

(5) การร้องขอคืนทรัพย์สินของกลางตามพระราชบัญญัติศุลกากร นั้นแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาหลายประการ ดังนี้

ก) การร้องขอคืนของกลางตามพระราชบัญญัติศุลกากร ต้องยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานผู้ยึดก่อนที่ของกลางนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 เท่านั้น ส่วนการร้องขอคืนทรัพย์สินของกลางตามประมวลกฎหมายอาญาจะยื่นคำร้องต่อศาลภายหลังที่ของกลางนั้นตกเป็นของแผ่นดินตามคำพิพากษาแล้วก็ได้

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 776/2523

⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3390/2526

ข) อายุความจะใช้สิทธิร้องขอคืน ตามพระราชบัญญัติศุลกากร ต้องร้องขอคืนภายในหกสิบวัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือสามสิบวันสำหรับสิ่งอื่นนับแต่วันที่ยึด ส่วนประมวลกฎหมายอาญา ต้องร้องขอคืนต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

ค) บุคคลผู้มีสิทธิร้องขอคืนของกลางตามพระราชบัญญัติศุลกากรได้ให้สิทธิทั้งเจ้าของแท้จริง และผู้มีสิทธิ ผู้มีสิทธิในที่นี้ หมายความว่า ผู้มีสิทธิครอบครองใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นได้โดยชอบด้วยกฎหมายเป็นต้นว่า ผู้เช่าซื้อ ย่อมมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นได้ตามสัญญาเช่าซื้อ ดังนั้น ทั้งเจ้าของแท้จริงก็ดี หรือผู้มีสิทธิที่อยู่ในฐานะเช่นนั้นก็ดี ย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้อง เพื่อแสดงสิทธิและขอคืนของกลางจากกรมศุลกากรได้ ส่วนประมวลกฎหมายอาญา บุคคลที่จะยื่นคำร้องขอคืนของกลางต่อศาลต้องเป็นเจ้าของแท้จริง (ผู้ทรงกรรมสิทธิ์) แห่งของกลางนั้น ๆ เท่านั้น บุคคลอื่น ๆ ย่อมไม่มีสิทธิดังกล่าว

(6) วิธีการจำหน่ายทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติศุลกากรให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง (มาตรา 25) ฉะนั้น ย่อมเป็นอำนาจของอธิบดีที่จะสั่งดำเนินการกับของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ได้ทุกกรณีเป็นต้นว่า ให้ขายทอดตลาด ให้ขายปันส่วนแก่ข้าราชการ หรือให้ขายคืนแก่ผู้ต้องหา หรือให้นำออกทำลาย หากของกลางนั้น ๆ เสื่อมคุณภาพแล้ว ส่วนตามประมวลกฎหมายอาญา ทรัพย์สินที่ตกเป็นของแผ่นดินตามที่ศาลพิพากษาให้ริบนั้น ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้ (มาตรา 35)

(7) ห้ามริบทรัพย์สินประเภทที่ระบุไว้ ตามพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2480 มาตรา 13 ได้บัญญัติไว้ว่า "ห้ามมิให้ริบอากาศยานไม่ว่าประเภทใด ๆ" เมื่อได้มีบทบัญญัติยกเว้นไว้เฉพาะให้เห็นชัดแจ้งเช่นนั้นแล้ว ก็ต้องเป็นไปตามนี้ กล่าวคือ ศาลก็จะสั่งริบอากาศยานที่ใช้ในการกระทำความผิดพระราชบัญญัติศุลกากรไม่ได้ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญามีได้ระบุประเภททรัพย์สินที่ห้ามริบไว้โดยชัดแจ้งไว้เหมือนอย่างพระราชบัญญัติศุลกากร

6. หน้าที่นำสืบ

หน้าที่นำสืบเกี่ยวกับการชำระค่าภาษีนั้น พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 100 บัญญัติไว้ว่า

ในการฟ้องคดีอันเกี่ยวข้องกับของซึ่งต้องยึดเพราะไม่เสียภาษีหรือพึงรับโดยประการอื่นก็ดี หรือ เพื่อยึดเอาค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ก็ดี ถ้ามีข้อโต้เถียงเกิดขึ้นว่าค่าภาษีสำหรับของนั้น ๆ ได้ส่งชำระถูกต้องแล้วหรือหาไม่ หรือว่าของนั้น ๆ ได้นำเข้ามา ได้ขนขึ้นจากเรือ ได้ส่งออก ได้บรรทุกลงเรือ ได้ย้ายขนไป ได้เก็บ ได้ขาย หรือได้จัดการอย่างอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายหรือหาไม่ไซ้รันทานว่าหน้าที่พิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลยทุกคดีไป

โดยหลักทั่วไปแล้ว การอ้างพยานหลักฐานสนับสนุนคำฟ้องให้หน้าที่นำสืบตกแก่ผู้กล่าวอ้างคือ โจทก์ แต่ในกฎหมายศุลกากร คดีที่เกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษี หรือหลีกเลี่ยงอากรโดยเจตนาจะหนีภาษี กฎหมายกำหนดให้หน้าที่นำสืบตกแก่จำเลย ในทางปฏิบัตินั้นการฟ้องร้องคดีจะกระทำโดยเลื่อนลอยไม่ได้ จำเป็นที่จะต้องมีพยานหลักฐานสนับสนุนและเนื่องจากคดีศุลกากรบางคดีไม่ได้จับผู้กระทำผิดได้คหาหนึ่งคาเขา อาจตรวจพบของกลางระหว่างทางหรือซุกซ่อนตามสถานที่ต่าง ๆ ฉะนั้นหากจำเลยต่อสู้ว่า จำเลยซื้อของนั้นในราชอาณาจักร ศาลจะได้นำมาตรา 100 มาบังคับใช้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1038/2507) แต่ถ้าข้อเท็จจริงได้ความว่า ของกลางเป็นของต่างประเทศที่ต้องเสียภาษีแล้วก็เป็นหน้าที่ของจำเลยจะต้องพิสูจน์ว่าของกลางดังกล่าวได้เสียภาษีถูกต้องแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 203/2520) นอกจากนั้นแล้วกฎหมายศุลกากรยังได้บัญญัติข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ศุลกากรไว้ เช่น ในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร(ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 บัญญัติว่า

ถ้าปรากฏว่าผู้ใดมีสิ่งซึ่งต้องห้ามหรือสิ่งซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นสิ่งต้องกักตหรือเป็นสิ่งลักลอบหนีศุลกากรไว้ในครอบครอง ให้อธิบดี พนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจบันทึกข้อเท็จจริงที่ตนได้พบเห็น บันทึกนี้ถ้าเสนอต่อศาล เมื่อมีการดำเนินคดีให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นความจริงที่จดแจ้งไว้ในบันทึกนั้นและผู้นั้นได้นำสิ่งของนั้นเข้าโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาโดยลักลอบหนีศุลกากร แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น

ข้อสันนิษฐานที่เป็นประโยชน์ต่อคดีศุลกากร แม้จะเป็นคนละเรื่องกับหน้าที่นำสืบ ตามมาตรา 100 แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดี เพราะหลักทั่วไปในกฎหมาย พยานหลักฐานมีว่า ถ้าข้อสันนิษฐานในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว

7. การกระทำผิดกฎหมายศาลการมีโทษลงได้เสมอ

ตามหลักกฎหมายทั่วไปบุคคลใดจะต้องรับโทษก็ต่อเมื่อ ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2) ซึ่งหมายความว่า ผู้ใดจะต้องรับโทษต้องมีบทกฎหมายว่าการกระทำของผู้นั้นเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ด้วยจึงจะลงโทษผู้กระทำผิดได้ แต่ในกฎหมายศาลการแตกต่างกับกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายอื่น กล่าวคือ มีบทบัญญัติที่ว่าถึงการกระทำผิด แต่มิได้กำหนดโทษไว้ เช่น บทมาตราที่เกี่ยวกับการนำของเข้า และการส่งของออกได้บัญญัติไว้ว่า ให้ต้องปฏิบัติอย่างไรแต่มิได้บัญญัติว่าผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องรับโทษเพียงใด ซึ่งถ้าจะว่ากันตามหลักกฎหมายทั่วไปแล้ว การที่มีได้กำหนดโทษไว้จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนหาได้ไม่

แต่อย่างไรก็ดีแม้ในบทมาตราต่าง ๆ ในกฎหมายศาลการที่มีได้กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำผิดไว้ก็ลงโทษผู้กระทำผิดได้ เพราะในกฎหมายศาลการตามพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 มาตรา 119 บัญญัติว่า ถ้าผู้ใดกระทำความผิดพระราชบัญญัติศาลการ และความผิดนั้นมิได้บัญญัติโทษไว้เป็นอย่างอื่น ในพระราชบัญญัติศาลการหรือกฎหมายนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท ดังนั้น ในกรณีที่กฎหมายศาลการบัญญัติว่า การกระทำเป็นความผิดแต่มิได้กำหนดโทษไว้ จึงลงโทษผู้กระทำผิดได้ตามมาตรา 119 นี้ นอกจากนี้ยังได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 104 อีกว่าถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติศาลการจะบัญญัติไว้ประการใดก็ตาม ศาลอาจใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำผิดให้ใช้เบี้ยปรับนอกจากโทษจำคุกอีกก็ได้ แต่เบี้ยปรับและกำหนดโทษจำคุกนั้น ทั้งสองอย่างต้องไม่เกินอัตราโทษอย่างสูงที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ

8. การฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายศาลการ ต้องระบุเหตุผลด้วย

จากบทบัญญัติในมาตรา 102 วรรคท้าย ได้บังคับให้อธิบดีบันทึกความเห็นเห็นว่าเพราะเหตุใดจึงควรฟ้องผู้กระทำผิด การบังคับเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายศาลการมีนโยบายหรือความมุ่งหมายเกี่ยวกับความผิดอาญาที่บัญญัติไว้เป็นทำนองจะไม่ให้ฟ้องผู้กระทำผิดทุกราย คือ ต้องพยายามเปรียบเทียบระงับคดีเสียก่อน เมื่อผู้ต้องหาไม่ร้องขอให้เปรียบเทียบหรือไม่ยินยอมที่จะเปรียบเทียบ จึงให้ฟ้องคดีอาญาดังกล่าวต่อศาล หรืออีกนัยหนึ่ง อำนาจการเปรียบเทียบและงด

การฟ้องร้องที่กฎหมายให้ไว้ อธิบดีมีอำนาจมากซึ่งพึงต้องใช้อำนาจด้วยความยุติธรรมเสมอหน้ากัน สำหรับผู้กระทำผิดในลักษณะเดียวกัน การบันทึกของอธิบดี จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะแสดงว่าผู้กระทำผิด ไม่ขอให้เปรียบเทียบ หรือไม่ยอมรับการเปรียบเทียบตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ใช้แก่ผู้กระทำผิดรายอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกันทุกราย หรือมิฉะนั้นก็ต้องแสดงผลหรือความจำเป็นพิเศษที่ต้องฟ้องผู้กระทำผิดรายนั้นแทนการเปรียบเทียบระดับคดี¹⁰ ซึ่งหลักดังกล่าวไม่มีในกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตามพนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องคดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเปรียบเทียบก่อน ทั้งในการฟ้องก็ไม่จำเป็นต้องบรรยายว่า ได้มีการเปรียบเทียบผู้กระทำผิดนั้นแล้วหรือไม่¹¹

9. การเปรียบเทียบระดับคดีตามกฎหมายศาลการ

ในการพิจารณาคดีอาญา โดยปกติจะเป็นอำนาจของศาลซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ทางตุลาการ (JUDICIAL FUNCTION) แต่บทบาทในการดำเนินคดีทางศาลการกลับเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร (ADMINISTRATION FUNCTION) โดยพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ ให้อธิบดีและคณะกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนกรมศาลการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนกรมตำรวจ เป็นผู้ใช้อำนาจในการเปรียบเทียบคดีศาลการได้ในทุกความผิดทางศาลการ การให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการเปรียบเทียบระดับคดีดังกล่าว เท่ากับเป็นการให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจหน้าที่ทางตุลาการ แต่เป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการ (QUASI JUDICIAL FUNCTION) เพราะการเปรียบเทียบระดับคดีจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดได้ยินยอมด้วยในการเปรียบเทียบนั้น แต่การดำเนินคดีความผิดทางศาลการเกือบทั้งหมดจะสิ้นสุดลงด้วยการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลการ

¹⁰มานิต วิทยาเต็ม, ภาษีและกฎหมายศาลการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บูรพาศิลป์ พิมพ์ครั้งที่ 5 2532) หน้า 283.

¹¹คำพิพากษาฎีกาที่ 779/2493

การทำให้คดีสิ้นสุดลงจึงไม่จำเป็นต้องนำคดีฟ้องศาลเสมอไป กฎหมายศาลการได้
บัญญัติหลักการนี้ไว้ในมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ คือ

มาตรา 102 ภายในบังคับแห่งมาตรา 102 ทวิ ถ้าบุคคลใดจะต้องถูกฟ้องตามพระราช
บัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมใช้ค่าปรับหรือได้ทำความตกลงหรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกันตามที่
อธิบดีจะเห็นสมควรแล้ว อธิบดีจะงดฟ้องร้องเสียก็ได้ และการที่อธิบดีงดฟ้องร้องเช่นนี้ให้ถือว่า
เป็นอันคุ้มครองทำผิดในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดนั้น

ในกรณีความผิดเกี่ยวกับอากรเล็ก ๆ น้อย ๆ จะออกกฎกระทรวงมอบอำนาจให้พนักงาน
สอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับและงดการฟ้องร้องก็ได้

ในกรณีที่อธิบดีเห็นสมควรที่จะฟ้องบุคคลใดฐานกระทำหรือยื่นคำสาแดง หรือบันทึก
เรื่องราวซึ่งเป็นความเท็จ หรือเป็นความไม่บริบูรณ์ หรือเป็นความชักพาให้ผิดหลงในรายการใด ๆ
หรือฐานหลีกเลี่ยงด้วยประการใด ๆ บรรดาการเสียอากรตามจำนวนที่ควรต้องเสีย หรือการจำกัด
หรือการห้าม ให้อธิบดีบันทึกความเห็นไว้ เพราะเหตุใดจึงควรฟ้องผู้กระทำผิด

มาตรา 102 ทวิ สำหรับความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ.
2469 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2490
และมาตรา 31 มาตรา 36 มาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 มาตรา 5
มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 ถ้าราคาของกลางรวมค่าอากร
เข้าด้วยแล้วเกินกว่า 40,000.- บาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทน
กรมศาลการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนกรมตำรวจ ที่จะเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง
และการที่คณะกรรมการงดการฟ้องร้องเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นอันคุ้มครองทำผิดในการที่จะถูกฟ้องร้อง
ต่อไปในกรณีแห่งความผิดนั้น

การมอบอำนาจให้ฝ่ายบริหารในการเปรียบเทียบปรับระดับคดีดังกล่าว ถือเป็นลักษณะพิเศษ
ของกฎหมายศาลการที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวในบทต่อไป